

De 3 fartøjer til befrielsen

En artikel af Lama Tendar Olaf Høyer

Rumtek Kloster i Sikkim, Indien

Mula-sarvasti-vada

Munke- og nonne-ordenen er en vigtig institutionel del af Karma Kadjy traditionen. Den hedder *Mula-sarvasti-vada* på sanskrit og er verdens ældste broderskab af munke og nonner. Det er en lang historie om buddhismens klostervæsen, som ikke skal berettes her, men Mula-sarvastivada er kort sagt ældre end *Thera-vada*, som er den Sydligste Buddhismes munke- og nonne-orden, skønt begge traditioner kan føres tilbage til Buddha Sakyamuni selv. Mula betyder 'rod,' så vores tradition udskilte sig fra den gamle Sarvastivada, fordi tilhængerne mente, at de holdt fast i det oprindelige Sarvastivada. Da det skete, havde Theravada endnu ikke udskilt sig fra den gamle Staviravada tradition. Men der var ikke de helt store forskelle på de gamle traditioner.

Det karakteristiske træk ved kloster-traditionen er de mange løfter, som de glade munke og nonner tager. Munkene har 253, nonnerne 360 løfter, som bevirker, at de kan være på planeten her, næsten uden at skade noget andet sansende liv når de følger forskrifterne. Det er denne karma regulerende funktion, som i tidens løb har tiltrukket tusinder af mennesker til at påtage sig løfter og betræde

den åndelige eller mentale udviklings vej på den i virkeligheden nemmeste måde.

I reglen har de buddhistiske lande haft stor gavn af munkene og nonnerne. For eksempel blev den medicinske lærdom i Indien, *Ayurveda*, systematiseret og udviklet i klostrene i Oldtiden, som ikke var set før i nogen civilisation, fordi det medicinske fag blev holdt hemmeligt i familie traditioner fra far til søn andre steder i samfundene.

Den etiske påvirkning af klostrenes omgivelser har også været ganske betydelig til det gode. Lever man døgnets 24 timer i den buddhistiske ånd, er der meget, som bliver en hel del lettere at opnå færdighed i. I klostrenes fællesskab forgår der en næsten konstant formidling af transmissionen, hvilket ikke blot holder den i live, men som også holder munkene og nonnerne på sporet til frigørelsen og oplysningen. Næsten alle, som besøger et kloster, kan mærke den gavnlige og gode atmosfære og tage en god oplevelse med hjem. Klostrenes høje etiske standard har haft en afsmittende virkning på de almindelige samfund. At støtte klostre, munke og nonner er meget bedre end at støtte kunst og sport for samfundet. Det ene udelukker naturligvis ikke det andet, blot er det ordinerede personales indsats stærkt undervurderet i Danmark. Man støtter det gode i én selv, når man støtter munke og nonner.

De 3 fartøjer

I vores tradition taler man om de 3 fartøjer, som vil bære os til befrielsen. De hedder Hinayana, Mahayana og Mantrayana (eller Vajrayana). De oversættes som Det Lille Fartøj, Det Store Fartøj og Mantra-fartøjet (eller Diamant-fartøjet). I en anden traditionel udlægning hedder det imidlertid:

- 1) Elevernes fartøj, Sravakayana
 - 2) De Ensomme Buddha'ers fartøj, Pratyekabuddhayana
 - 3) Bodhisatva-fartøjet, Bodhisatvayana
- hvilket sidste igen inddeles i a) Sutra og b) Tantra.

De første to svarer til Hinayana, Sutra svarer til Mahayana og Tantra til Mantrayana. Du vil finde begge beskrivelser af fartøjerne i litteraturen.

Sutra betyder Buddhas ord og hentyder almindeligvis til den klasse af kanoniske bøger, som beskriver stederne, begivenhederne og Buddha Sakyamunis faktiske ord, som han udtalte ved disse

forskellige lejligheder. Der er således også Sutra'er, som beskriver begivenhederne ved Buddha Sakyamunis instruktioner i Hinayana, nemlig de såkaldte *Agama* Sutrās.

Tantra betyder almindeligvis en samling tekster af visionær oprindelse, som også almindeligvis tilskrives Buddha, og som beskriver Tantra'ernes oprindelse, sammenhæng og omfang. I forbindelse med de 3 Fartøjer betyder Sutra og Tantra imidlertid to klasser af anskuelse, og er også betegnelser på to forskellige slags meditativ praksis og ritual (læs artiklen: *Om træning i buddhistisk meditation*). Som sådan kaldes Sutra for *Årsagsfartøjet* og Tantra for *Virkningsfartøjet*.

De kanoniske eller almindeligt anerkendte bøger inddeles ofte i 3 kategorier. De kaldes de 3 kurve (sanskrit: *Tripitaka*), fordi teksterne i oldtiden blev opbevaret i kurve af træ. De 3 kurve er:

1.) Sutra, 2.) Vinaya og 3.) Abhidharma.

Sutra er Buddhas ord, som forklaret ovenfor. *Vinaya* er også Buddhas ord, men hvor de specifikt handler om munke-, nonne- og kloster-livet. *Abhidharma* er den systematiserede lærebygning, som er baseret på Sutra men forfattet af forskellige mestre indenfor traditionerne.

I Historiens løb er der afholdt flere Buddha-dharma konciler, hvor man har besluttet, hvilke bøger, som burde kanoniseres. Disse konciler bevirkede altid splittelse, hvorved der opstod flere og flere traditioner. Der burde egentlig være en ekstra kurv til Tantra, men sådan er traditionen ikke. Den tibetanske opdeling samler både Sutra, Vinaya og Tantra i *Kandjur* bogsamlingen, mens *Tendjur* indeholder Abhidharma.

Når man benytter sig af de 3 fartøjer til befrielsen, kan man sikre sig ved at ansøge om og tage løfter, som hjælper til, at man ikke forlader fartøjerne undervejs. Løfterne, som man modtager ved en ceremoni af en Lama eller af 5 fuldt ordinerede munke (til munke- og nonne løfter), sanskrit *bhikshus*, sigter altså på at fastholde orienteringen. Ligesom Tilflugten er løfter noget, som man søger og derpå modtager af folk, som er i stand til at give dem. Ofte kan en almindelig Dharmalærer give Tilflugt, lægmands løfter og Bodhisatva løfter. Det er den givne Dharmalærers Lama, som kan autorisere en sådan virksomhed.

1.) **Hinayana** er fartøjet på vejen til individuel befrielse, hvor

hovedvægten lægges på læren om selvets illusion. Løfterne i denne kategori drejer sig om handlinger med krop og 'tale' (det vil sige: både sprogbrug, faktiske ord, man bruger, når man taler, og visse u håndgribelige følelsesmæssige energibevægelser i kroppen, som man kan

kontrollere i nogen grad ved sin vilje, sanskrit: *cetana*). Løfterne handler alle om, ikke at *skade* nogen. Vil man holde alle løfterne, skal man blot lade være med det. Der er løfter for fuldt ordinerede, novicer samt lægfolk. Hinayana-løfter kaldes for *ydre løfter*, da de drejer sig om handlinger med krop og tale. De kaldes også *løfter til individuel frigørelse*, fordi Hinayana både drejer sig om Selvets illusion og om at undgå at forvolde skade ved ikke-vold, sanskrit: *ahimsa*. Munke- og nonne-løfter indebærer cølibat. Det gør lægmands løfter, sanskrit: *upasaka*, ikke. Lægmands løfterne er: ikke at dræbe, stjæle, lyve, dyrke erotisk misbrug eller skade på sin partner og ikke at drikke alkohol.

2.) **Mahayana** er fartøjet på vejen til alles befrielse, hvor

hovedvægten lægges på læren om alle fænomeneres substan-tielle tomhed, sanskrit: *sunyata*. Tomheden er dog ikke helt tom. Tomheden er også tom for tomhed. (Læs artiklen: **Om opfattelsen 4, om begrebet tomhed.**) Den er, når den lades i fred, fuld af åbenhed, kærlighed og medfølelse, kort sagt: tomheden er *følsom*. Løfterne, som man kan påtage sig i denne kategori, drejer sig om at ville gavne andre, samt om hvordan vi bedst behandler vores følelser og tanker. Mahayana-løfter (normalt kaldet for *Bodhisatva-løfter*) kaldes *indre løfter*, fordi de handler om éns mentale indstilling til alle oplevelser og éns følelsesliv. Kernelæren i Mahayana drejer sig om udviklingen af *Bodhicitta*.

3.) **Mantrayana**, Tantra eller Vajrayana er fartøjet på vejen til

hurtig Oplysning. Det er en hemmelig eller mystisk lære, egentlig ikke forskellig fra Mahayana, men den anvender nogle særlige *yoga* metoder samt anskuelser, som forener alle andre anskuelser indenfor al *Buddha-dharma* (for eksempel: *Mahamudra*). Det særlige ved Tantra er, at man selv fremstår som en *vision* af Buddha'en midt i sit slot. Dette Buddha palads befinder sig midt i en *Mandala*. Ved sådan visualisering etableres en indirekte forbindelse med ens egen *Buddha-natur*, som udtrykkes gennem det visualiserede Buddha-aspekt, en såkaldt *Yidam*.

(I Sutra modtager man blot Buddha'ens velsignelse eller magt (magt betyder at kunne styre sine identifikationer og tilknytninger). Man øver sig ikke i at identificere sig med en Yidam.)

De tantriske løfter handler om det såkaldte *rene syn* på alt. For eksempel ses alle kvinder som udtryk for – og som manifestation af – visdomsindet, sanskrit: *djñana*. Læs videre i artiklen: Tantra – en særlig kunst.

De tantriske løfter kaldes for hemmelige, fordi de handler om, hvordan vi vil fortolke vores oplevelser på de aller inderste planer eller i vores inderste tanker – derfor 'hemmelig' da andre ikke kan se eller mærke, hvad der foregår på disse dybe planer. De er også

nødvendigvis hemmelige, da metoderne kan være farlige at anvende, hvis de bliver misforstået eller misbrugt. Også derfor spiller mesterlæren en særlig stor rolle i Tantra. Mesterlæren er den bedste beskyttelse mod misforståelser og forkert træning. De tantriske løfter tjener til konstant forbindelse med ens egen Buddha-natur.

(Læs *Shamar Rinpoche's* artikel på engelsk om de tantriske løfter: *Samaya*. Læs også artiklen: *Samaya – forbindelse*.)

To floder flyder sammen

Mulasarvastivada er Hinayana afdelingen, som via *Kadam* traditionen (fra den indiske mester *Atisha*) kommer ind i Kadjy traditionen ved *Gampopa*, den første Karmapas mester. (Læs artiklen: *Kagy Golden Rosary*). *Sutra* i Karma Kadjy traditionen stammer i hovedsagen fra *Nalanda* og *Vikramashila* klosteruniversiteterne på den østlige Ganges slette i Indien, hvorfra det meste *Kadam* kommer til Tibet og vores tradition. Et andet vigtigt kæmpe-kloster på Ganges-sletten var *Odantapuri* i Bengalen, lidt længere mod Øst. *Atisha* kom fra *Vikramashila*, som lå i det nuværende Bihar, nord for Ganges floden. *Nalanda* klosteret var det største og vigtigste af alle Indiens buddhistiske institutioner i flere hundrede år, mens *Dharma'en* etablerede sig i Tibet. Det var et kloster-universitet, som ud over at uddanne munke, skabte læger, filosoffer og embedsmænd. Det var også her, at *Naropa* var Dekan. Det er en meget kort og direkte vej for transmissionen fra Bihar og Bengalen til det centrale Tibet. Tibetannerne bragte en tro kopi af den indiske buddhistiske middelalder fra det buddhistiske kerneland i Indien til Tibet, mens *Dharma'en* endnu blomstrede i Indien.

Tantra afdelingen, kommer fra de såkaldte *Mahasiddha'er* i Indien, som levede i det første årtusinde efter år nul, sådan cirka. Tidspunkterne er usikre, fordi de levede som omvandrede hellige mænd og kvinder. Nogle af dem var kendte af samtiden og kan derfor tidsfæstes nogenlunde, for eksempel *Tilopa*, *Naropa* og *Niguma* (angående *Niguma*, læs i Ordforklaringen om: *Shangpa Kadjy*). Det var nogle visionære mennesker, som videre udviklede den oprindelige Buddhisme, sådan som jeg forstår det, gennem deres visioner og store indsigt. *Tilopa* var én af dem, *Maitripa*, *Nagardjuna* og *Saraha* er andre vigtige indiske mestre i Kadjy transmissionen af *Mahamudra*, som det alt-forenende meditations-system hedder (læs i Ordforklaringen om: *Mahamudra*). Mange *Sutra*

transmissioner er kommet fra *Atisha*, som stiftede Kadam traditionen. Transmissionen fra *Gampopa* kaldes derfor **de 2 Floder, som flyder sammen**, nemlig Mahamudra fra Saraha, Tilopa og Maitripa samt Kadam fra Atisha.

Klostervæsenet stammer således også fra Atisha's transmissionslinje (**Kadam**). *Naropa* var også munk i Nalanda og blev dekan (**titlen hedder Portvogter**), men opgav sine løfter og forlod klosteruniversitetet, da han hørte om Tilopa. Nalanda var meget stort. Der har været 10 - 20 tusinde munke helt frem til den tyrkiske invasion af Indien i 1200 tallet. Odantapuri og Vikramashila var af tilsvarende størrelse. I Tibet blomstrede en akademisk klostertradition op sammen med diverse Tantra transmissioner fra de vilde *yogi'er*. Denne sammenblanding har gjort, at langt de fleste *yogi'er* i dag er enten munke eller nonner.

3 Vinaya traditioner i Dharma'en

I Indiens oldtid og middelalder eksisterede der 18 munke- og nonne-ordner, som alle har deres rod i den oprindelige Sangha. Da Dharma'en forsvandt fra Indien, var der kun 3 ordner tilbage, som har overlevet til vores tid, nemlig Dharmaguptaka, Theravada og Mulasarvas-tivada. Dharmaguptaka findes i dag i Østasien sammen med Mulasarvastivada. Mulasarvasti-vada er den eneste tradition i Mongoliet, Tibet, Nepal og Bhutan. Blandt tibetanske flygtninge og de tibetansk beslægtede folk i Himalaya dominerer denne tradition i Indien. Munkene og nonnerne fra disse steder er Mulasarvastivada, og skønt de ikke alle er udøvere af Tantra, så er de alle Mahayana. Theravada findes i Burma, Thailand, Cambodja, Laos og Sri Lanka. Theravada har også spredt sig til 'dalit' kasten i Indien, skønt der ikke er mange buddhister i det hele taget i Indien.

Theravada er ikke, hvad man normalt kalder Hinayana. Denne tradition indeholder nemlig mange Mahayana elementer, skønt ikke dem alle. Det er der en simpel grund til. Splittelsen mellem Hina- og Maha-yana var en begivenhed på Ganges-sletten i Oldtiden. Theravada befandt sig dengang kun i det helt vestlige Indien, og forblev upåvirket af disse begivenheder, som indtraf blandt de øvrige 17 buddhistiske skoler i det nordlige og østlige Indien. Mahayana elementerne samlede de op (**for så vidt de ikke allerede var en del af Theravada**) på Sri Lanka, hvor de boede side om side med Mahayana i mange hundrede år, selv om der i dag ikke længere

findes Mahayana dér. Theravada i Burma, Thailand og Cambodja stammer alle fra Sri Lanka.

Klostervæsnene i de buddhistiske traditioner tjener dels som velegnede steder til træning og studium, dels som institutionel vogter og bærer af transmissionen. I Tibet opstod der en tradition for, at et kloster altid eksisterede parallelt til en eller flere bevidst genfødte Lamaer, såkaldte *Tulku'er*. Tulku'en er i reglen genfødslen af klosterets grundlægger. Munkene har deres egen organisation, den såkaldte *tratsang*, til forskel fra Tulku'ens organisation, som kaldes *lhabrang*. Et kloster i Tibet kunne ikke overleve uden en Tulku i spidsen, så *tratsang*'en er traditionelt stærkt afhængig af Tulku'en, skønt den er en selvstændig organisation med valgte tillidsfolk, næsten som en fagforening eller et håndværkerlav. Tulku traditionen har hidtil fungeret ganske glimrende i samspil med den tibetanske middelalder, hvor kongemagt og adel ellers ville have været altdominerende.

Det er derimod et godt spørgsmål, om denne tradition vil kunne fungere i den moderne æra, fordi den opretholder en meget fyrstelig organisation. Konflikten om de 2 *Karmapa'er* har desuden bragt hele Tulku traditionen i tvivl – hvis den ikke allerede var det i forvejen. Det er en ret udansk tradition, så det er en af de ting, som hæmmer udviklingen af Dharma i Vesten.

Klostrene er ikke blot munkenes og nonnernes bolig og samlingssted. I reglen findes der også en såkaldt *Shedra*, et akademisk institut for studium af de 3 kurve og diverse kommentarer af fortidens mestre, samt en såkaldt *Drubkhang* til langvarige meditative tilbagetrækninger. Klostrene er fokuspunkt for de 2 samlinger af menneskelig fortjeneste, godhed og værdi (på gammel dansk: *dyder*, sanskrit: *punya*) og *visdom* (eller rettere: afklaret vished) både for lægfolk, yogier og ordinerede. Den passive samling af fortjeneste sker ved ikke at skade nogen og den aktive ophobning ved at gavne andre, i særdeleshed ved at formidle Dharma'en til samfundet i øvrigt. Samling af *erfaringer* om afklaret vished sker ved anvendelsen af de virksomme midler, sanskrit: *upaya*, under studium, refleksion og meditation (*de tre slags træning*). Det fører gerne til glimt af *indsigt*.

På klostrene findes som regel den samlede buddhistiske lærdom, og der er altid nogle, som praktiserer også de mere eksotiske meditations systemer. Klostrene har også veldokumenterede transmissions linjer. Det vil være en umulig opgave for eneboere og lægfolk at bevirke det samme.

Læs også i Ordforklaringen om: de 9 *Yanas*.